

NR 22

Biblioteka Wydziału Teologii

MARIAN MACHINEK MSF

ŚMIERĆ
W DYSPOZYCJI CZŁOWIEKA
WYBRANE PROBLEMY ETYCZNE
U KRESU LUDZKIEGO ŻYCIA

WYDAWNICTWO „HOSIANUM”

OLSZTYN 2004

Ks. Marian MACHINEK MŚF

**ŚMIERĆ
W DYSPOZYCJI CZŁOWIEKA**

**WYBRANE PROBLEMY ETYCZNE
U KRESU LUDZKIEGO ŻYCIA**

Wydanie II, poszerzone

**WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE METROPOLII WARMIŃSKIEJ
„HOSIANUM”
OLSZTYN 2004**

Recenzenci:
ks. prof. dr hab. Alojzy MARCOL (Uniwersytet Opolski)
prof. dr hab. med. Franciszek KOKOT (Śląska Akademia Medyczna)

Redaktor serii i książki:
ks. dr Jan GUZOWSKI

Redakcja techniczna:
Władysław A. SACHA

Fotografie na okładce:
Grzegorz MACHINEK
Janusz PAJAŁ

Projekt okładki:
Adam KARZEL — „SQL” s.c.

Wydano za zgodą Kurii Metropolitalnej
Archidiecezji Warmińskiej
Olsztyn, dnia 16.03.2004 roku
Nr 240/2004

ISBN 83-89093-22-7

© *Copyright by:* Wydawnictwo Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum”, Olsztyn 2004

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
<i>Rozdział I</i>	
ŚMIERĆ JAKO DOŚWIADCZENIE OSOBISTE I SPOŁECZNE	9
I. PODSTAWY BIOLOGICZNE	9
II. UMIERANIE JAKO PROCES	10
III. KONTEKST HISTORYCZNO-SOCJOLOGICZNY ŚMIERCI	13
1. Tabuizacja	13
2. Desocjalizacja	15
3. Depersonalizacja	17
4. Technicyzacja	18
5. Desakralizacja	19
IV. ŚMIERĆ W ŚWIETLE FILOZOFII	22
V. GŁOS KOŚCIOŁA	25
JEDNYM SŁOWEM	27
 <i>Rozdział II</i>	
ŚMIERĆ MÓZGU A TRANSPLANTACJA NARZĄDÓW	29
I. ŚMIERĆ MÓZGU ŚMIERCIĄ OSOBY?	29
1. Argumenty „przeciw”	31
2. Argumenty „za”	34
II. WYBRANE PROBLEMY ETYCZNE TRANSPLANTOLOGII	36
1. Szacunek dla potencjalnego dawcy	37
2. Zagadnienie dostępności organów	38
3. Transplantacja tkanki mózgowej od ludzkich płodów	40
4. Dylematy etyczne przyszłości	43
III. REGULACJE PRAWNE	44
IV. GŁOS KOŚCIOŁA	47
JEDNYM SŁOWEM	50
 <i>Rozdział III</i>	
EUTANAZJA	51
I. POJĘCIE EUTANAZJI W PERSPEKTYWIE HISTORYCZNEJ	51
1. Starożytność	52
2. Epoka nowożytna	54

II. OBLICZA EUTANAZJI W PERSPEKTYWIE ETYCZNEJ	59
1. Eutanazja aktywna	59
2. Eutanazja pasywna i pośrednia	63
3. Eutanazja przed- i okołoporodowa	65
III. REGULACJE PRAWNE	66
IV. „PRZERWANIE TAMY”?	70
V. GŁOS KOŚCIOŁA	73
JEDNYM SŁOWEM	76

Rozdział IV

OPIEKA PALIATYWNA I HOSPICYJNA	78
I. PROBLEM PROPORCJONALNOŚCI ŚRODKÓW TERAPEUTYCZNYCH	79
II. GRANICE OPIEKI NAD UMIERAJĄCYMI	81
III. ALTERNATYWA DLA EUTANAZJI: MEDYCYNĄ PALIATYWNA	82
1. Walka z bólem	84
2. Idea hospicjum	86
IV. PROBLEM AUTONOMII PACJENTA	88
1. Paternalizm czy autonomia?	88
2. Problem tzw. „testamentu pacjenta”	91
3. Problem prawdy przy łóżku chorego	92
V. GŁOS KOŚCIOŁA	94
JEDNYM SŁOWEM	98

Rozdział V

SAMOBÓJSTWO	99
I. OCENA SAMOBÓJSTWA W PERSPEKTYWIE HISTORYCZNEJ	100
II. TŁO DOBROWOLNEGO SAMOBÓJSTWA: ABSOLUTYZACJA AUTONOMII JEDNOSTKI	103
III. ETIOLOGIA DZIAŁAŃ SAMOBÓJCZYCH	106
1. Pragnienie śmierci jako sygnał	106
2. Psychologiczne tło prób samobójczych	107
3. Społeczne aspekty samobójstwa	108
IV. SAMOBÓJSTWO MEDYCZNIE WSPOMAGANE	111
V. SAMOBÓJSTWO A DOBROWOLNA OFIARA Z ŻYCIA	112
VI. GŁOS KOŚCIOŁA	114
JEDNYM SŁOWEM	117

Rozdział VI

OBRONA KONIECZNA	118
I. ZAKRES i UZASADNIENIE PRZYKAZANIA „NIE ZABIJAJ”	118
1. Zakres przykazania	119
2. Uzasadnienie przykazania	120
II. PROBLEM OBRONY KONIECZNEJ	123
1. Fenomen agresji	123
2. Prawo do obrony przed niesprawiedliwym agresorem	125
III. OBRONA KONIECZNA W ASPEKCIE SPOŁECZNYM	127
1. Wojna w Biblii i tradycji wczesnochrześcijańskiej	127
2. Doktryna wojny sprawiedliwej	130

IV. SPRAWIEDLIWA WOJNA CZY SPRAWIEDLIWY POKÓJ?	132
1. Krytyka doktryny wojny sprawiedliwej	132
2. Zmiana paradygmatu — terroryzm	134
3. Pacyfizm	136
4. Produkcja broni i rozbrojenie	137
5. Struktury pokoju	138
V. GŁOS KOŚCIOŁA	139
JEDNYM SŁOWEM	142

Rozdział VII

KARA ŚMIERCI	144
I. PERSPEKTYWA HISTORYCZNA	144
1. Starożytność pozabiblijna	144
2. Biblia i Tradycja Kościoła	145
3. Czasy nowożytne	147
II. ASPEKTY ETYCZNE — ARGUMENTY I KONTRARGUMENTY	148
1. Aspekt kary	148
2. Aspekt pokuty	149
3. Aspekt odstraszenia	150
4. Problem godności ludzkiej winowajcy	151
5. Obrona konieczna społeczeństwa	152
III. GŁOS KOŚCIOŁA	154
JEDNYM SŁOWEM	156

Rozdział VIII

CHRZEŚCIJAŃSKA WIZJA UMIERANIA I ŚMIERCI	158
I. POZACHRZEŚCIJAŃSKIE KONCEPCJE ŚMIERCI	158
II. BIBLIA O UMIERANIU I ŚMIERCI	162
III. CENTRUM CHRZEŚCIJAŃSKIEJ WIZJI ŚMIERCI: ŚMIERĆ I ZMART- WYCHWSTANIE JEZUSA CHRYSZTUSA	163
IV. SFORMUŁOWANIA DOGMATYCZNE	166
V. CHRZEŚCIJAŃSKA ARS MORIENDI	170
VI. GŁOS KOŚCIOŁA	176
JEDNYM SŁOWEM	178

Zusammenfassung	179
Wykaz skrótów	185
Bibliografia	187